

зирање на просветната служба и подготвување на просветниот кадар.

Како што е извесно, во годините на обновата на нашата земја, бидејќи само стотина наставници имаа високо образование, меѓу кои и покојниот професор Александар Кузмановски, тој, покрај својата редовна дејност, беше ангажиран и како преподавател на сите учителски курсеви што се одржуваа во лепниот период во Скопје од 1945 до 1948 год., а и во вечерните школи во коишто го надополнуваа своето изгубено школување граѓаните што зедаа активно учество во НОБ.

Како професор во училиштата беше омилен меѓу колегите и учениците. Во секое време бил готов да помогне, да посветува. Професорот Кузмановски беше постојано активен во секојдневната наставна работа и во воннаставните активности. Особени заслуги има за развитокот и афирмацијата на Сојузот на друштвата на историчарите во СР Македонија. Тој е еден од членовите кој ги постави темелите на Сојузот и непрекинато беше во управата. Како израз на благодарност за

извонредното залагање и креативност беше избран за доживотен член во управата на Сојузот на друштвата на историчарите.

Во знак на почит за својата долгогодишна наставно-воспитна работа добил повеќе признанија: во 1965 и 1970 год. — Пофалба од гимназијата „Јосип Броз Тито“; во 1965 год. Советот на Педагошката гимназија „Никола Карев“ — Скопје, му додели Споменица во знак на заслуги во остварувањето на целите и задачите на бившата Учителска школа и Педагошката гимназија „Никола Карев“ — Скопје. По повод 20 годишнината од основањето на Сојузот на друштвата на историчарите на СРМ, Извршниот одбор му додели признание за неговото посебно залагање во афирмацијата на Сојузот.

Неговите колеги, неговите многубројни пријатели и неговите бивши ученици секогаш со почит ќе се сеќаваат за својот постар колега, драг професор и другар, Александар Кузмановски, едниот од основоположниците на просветата во СРМ по ослободувањето.

Васка Перчинкова

Проф. СЕРГЕЈ В. ТРОИЦКИ

На 26. XI 1972 година во Белград почина големиот познавач на византиското и словенското црковно право, творецот на македонската теорија за потеклото на „Закон судниј људем“ проф. Сергеј Викторович Троицки.

Проф. С. В. Троицки е роден на 26. III 1878 година во Томск.

Уште како дете ги имал сите услови да се здобие со солидно познавање на класичните и повеќе европски јазици. По завршувањето на Тверската духовна семинарија 1897 година проф. Троицки се запишал на Археолошкиот институт во Петроград, а потоа поминал и на Петроградската духовна акаде-

мија. По завршувањето на студиите, наоружан со солидни знаења од црковно-правната историја и археологијата, тој се оддал на научна работа. Во 1913 година ја одбранил магистерската теза под наслов „Вториот брак на клириците. Историско-канонска расправа“ и се здобил со звањето магистер по богословија. За својата научна потковеност проф. Троицки посебно му должел на проф. В. Бенешевич. Проф. Троицки се занимавал и со активна наставничка работа. Својата наставничка кариера ја започнал како наставник во Александро-Невската духовна семинарија во Петроград. Набргу станал и приват-доцент на Новоросискиот универзитет. Во овој период проф. Троицки развил и богата научно-истражувачка дејност во Света Гора, потоа во црковните архиви на Србија, Бугарија и тн.

Од 1920 година С. В. Троицки се преселил во Југославија каде што ја продолжил својата активна наставничко-научна дејност. Веднаш по доаѓањето во Југославија тој бил избран за професор по црковно право на новоотворениот Правен факултет во Суботица. Од 1937 година тој бил избран и за хонорарен професор на Богословскиот факултет во Белград. Својата богата наставничка дејност проф. Троицки ја вршел до капитулацијата на Југославија.

По ослободувањето на нашата земја Проф. Троицки како соработник на Српската академија на науките развил богата научна дејност. Бил избран за секретар на комисијата за издавање на Светосавската крмчија. Исто така проф. Троицки станал и член на комисијата за издавање на изво-

дите за српското право. Тој посетил повеќе југословенски центри каде се чуваат стари ракописи; две години истражувал и во библиотеките и архивите во Ленинград и Москва. За време на својот научен престој во Советскиот Сојуз проф. Троицки бил поканет да држи предавања од областа на црковното право пред студентите на Московската духовна академија. Во 1961 година проф. Троицки бил избран и за почесен доктор на црковно-правните науки од Советот на Московската духовна академија.

Проф. Сергеј В. Троицки активно твореше сè до својата смрт; умре на 95-годишна возраст оставајќи и на науката бројни капитални дела. Разбирливо е дека тој како долгогодишен професор по црковно право напиша најмногу дела од областа на црковно-правната историја на Византија и јужнословенските земји. Така, од неговите рани години најзначајни му се делата: „Второбрачие клириков. Историко-каноническое исследование“ (1912), „Диакониссы в православной церкви“ (1912) и др. По преселувањето во Југославија проф. Троицки напишал исто така повеќе капитални дела. Такви остварувања се делата. „Како треба издати Светосавску крмчију (Номоканон с тумачењима“ (1952), „Хришћанска филозофија брака“ (1933), како и бројните работи од областа на византиското и српското брачно право.

Во последната деценија од својот живот проф. Троицки се обиде да расветли и бројни нерешени прашања од Кирилometодиевската проблематика. Притоа посебно го интересираше проблемот околу потеклото на „Закон судниј љу-

дем“. Уште за време на својот престој во Москва тој ги публикува своите научни резултати во органот на Московската патријаршија „Богословские труды“. Во вториот зборник што излезе 1961 година заедно со статијата „Кто включил папистическую схолию в православную Кормчю“ проф. Троицки го објавил и својот обемен труд „Св. Мефодий как славянский законодатель“ каде доста документирано ја изнесе на видело својата македонска теорија за потеклото на „Закон судний людем“. Отфрлајќи ги како неприфатливи моравската и бугарската теорија за потеклото на овој закон проф. Троицки аргументирано докажа дека тој бил составен од словенскиот просветител Методија кога тој управувал како словенски кнез по реката Струма во Македонија. Бидејќи „словенското кнежевство“ на Методија се наоѓало во Македонија и бидејќи законот бил составен за потребите на нерегуларната словенска војска, со цел да се заздрават нејзината дисциплина, затоа и „новата теорија за потеклото на ЗС потребно е да се нарече македонска“, заклучува проф. Троицки. Македонската теорија за потеклото на ЗСЛ проф. Троицки со дополнителни аргументи ја образложи и во трудот „Дали је „Закон судный людем“ составил Свети Методије или бугарски кнез Во-

рис (1965), како и во повеќе други статии и рецензии објавени во наши и странски списанија. Својата македонска теорија за потеклото на ЗСЛ проф. Троицки ја заштитуваше и на XII меѓународен византолошки конгрес кој се одржа 1961 година во Охрид. Со тоа тој предизвика жива научна дискусија меѓу црковните правни историчари, византолозите, славистите, лингвистите и тн. Блиска проблематика третира и рефератот на проф. Троицки „Номоканон Св. Методия и его важность за наше время“ кој го поднесе на симпозиумот во Скопје 1969 година, а кој беше посветен на 1100-годишнината од смртта на Кирил Солунски. Рефератот на проф. Троицки е публикуван од МАНУ во зборникот „Кирил Солунски“, кн. 1, 1970 год.

Со смртта на проф. Сергеј В. Троицки историската наука загуби еден врвен специјалист за црковно-правната историја на Византија и словенските народи. Тоа, пак, што тој го заора во македонското средновековно минато ќе послужи како трајна основа за натамошни научни истражувања во осветлувањето на бројните нерешени прашања сврзани со најраната дејност на браќата Кирил и Методија во Македонија.

Бранко Панов